

องค์ความรู้ เรื่อง หลุมพอเพียงวิธีสู่ความพอเพียงที่ยั่งยืน

โดย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม(ส.ป.ก) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดขอนแก่น(ส.ป.ก.ขอนแก่น)เป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม(ส.ป.ก) มีพันธกิจขององค์กร ในการบริหารจัดการพื้นที่ เพิ่มศักยภาพพื้นที่ พัฒนาอาชีพเกษตรกรรมให้มีความยั่งยืน และ ส.ป.ก ได้รับมอบหมายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้เป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมระบบวนเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ปี ๒๕๖๑- ๒๕๖๔ พื้นที่ดำเนินการปีละ ๔๕,๐๐๐ ไร่ มีวัตถุประสงค์ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพดินให้เหมาะสมกับการทำการเกษตร เพื่อสร้างแหล่งปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพจากฐานทรัพยากรการเกษตรและเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตปฏิรูปที่ดิน

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑-๒๕๖๒ ส.ป.ก.ขอนแก่น ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมระบบวนเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน รวม ๒,๐๐๐ ไร่ โดยได้น้อมนำศาสตร์พระราชา ”ปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง”ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาล ที่ ๙ เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นการฟื้นฟู พัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ สร้างความมั่นคงด้านอาหาร และความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่พี่น้องเกษตรกรต่อไป

หลุมพอเพียง เป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นโดยพระมหาสุภาพ พุทธวิริโย เจ้าคณะตำบลจุมจัง ศูนย์พัฒนาคุณธรรม จ.กาฬสินธุ์ วัดบ้านคำ หมู่ ๖ บ้านโคกกลาง ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อประมาณ ปี ๒๕๕๒

หลุมพอเพียง คือ การปลูกพืชในหลุมที่เตรียมดินโดยใช้ เศษวัสดุ เช่น ฟางข้าว เศษใบไม้ ปุ๋ยคอก ใส่ลงไปแล้วกลบด้วยดินเป็นชั้นๆ ปลูกหญ้าแฝกรอบหลุม ปลูกกล้วยตรงกลางเพื่อเป็นฟ้เลี้ยง และปลูกพืชแบบหลากหลายชนิด หลายประเภท ในหลุมเดียวกัน เพื่อลดภาระการรดน้ำ การให้ปุ๋ย และใช้หลักการเกื้อกูลกัน ของพืชแต่ละชนิด ในการป้องกันการทำลายของแมลงศัตรูพืช

หลุมพอเพียง มีขนาดกว้างประมาณ ๘๐-๑๐๐ เซนติเมตร ความลึกตามต้องการ สามารถสร้างได้ทุกที่ที่พอมีพื้นที่ให้ขุดหลุมปลูกต้นไม้ได้

ปลูกอะไรในหลุมพอเพียง?

พืช ๕ ประเภทในหลุมพอเพียง มีดังนี้

๑. พืชฟ้เลี้ยง เป็นพืชที่ให้ร่มเงา เก็บความชื้น เช่น กล้วยน้ำว้า ควรปลูกทางทิศตะวันตกเพื่อช่วยบังแสงช่วงบ่ายที่อากาศร้อนจัด

๒. พืชฉลาด เป็นพืชข้ามปี เก็บผลผลิตได้นานพอสมควร เช่น ชะอม ผักหวาน มะละกอ ผักต้ว ผักเม็ก เริ่มเก็บได้ตั้งแต่ ๑ เดือน

๓. พืชปัญญาอ่อน หรือ พืชรายวัน เป็นกลุ่มพืชล้มลุก ปลูกง่าย ตายเร็ว ต้องคอยปลูกใหม่ ดูแลรดน้ำทุกวัน เก็บผลผลิตได้เร็ว และได้ทุกวัน เช่น พริก มะเขือ กะเพรา โหระพา ตะไคร้ ข่า ฟักทอง แตงกวา ผักบุ้งจีน ฯลฯ เริ่มเก็บได้ตั้งแต่ ๑๕ วัน

๔. พืชบำนาญ เป็นพืชยืนต้น เก็บกิน เก็บขายได้ระยะยาว เช่น ขนุน มะม่วง มะนาว กระท้อน เงาะ ทุเรียน มังคุด ยางพารา เป็นต้น ในหลุมหนึ่งควรเลือกปลูกแค่ประเภทเดียว

๕. พืชมรดก เป็นกลุ่มไม้ใช้สอยที่อายุยืน เก็บไว้เป็นมรดกได้ เช่น ประดู่ สักทอง ยางนา สะเดา พะยูง ชิงชัน ไม้กลุ่มนี้เป็นไม้ใหญ่ ควรปลูกฝังตรงข้ามกับต้นกล้วย

หลุมพอเพียงประยุกต์แบบแม่เกษร

แม่เกษร ผมเพชร เป็นเกษตรกรต้นแบบเกษตรแบบประณีต 1 ไร่ 1 แสน ของ ต.นาบอน อ.คำม่วง จ.กาฬสินธุ์ แม่เกษร เลือกลุมพอเพียงเป็นเครื่องมือในการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ **สร้างอาหาร สร้างป่า สร้างรายได้ และ ความสุขให้ครอบครัว**

-
- แหล่งที่มา: ๑. อาทิตยา พองพรหม , เกยูร เม่าทอง และณัฐพล ขานหมัด
 กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน สำนักงานการ-
 ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) โทร. ๐-๒๒๘๑ ๒๘๓๔ และ ๐-๒๒๘๐ ๕๘๔๑
 ๒. นางเกษร ผมเพชร ผู้นำเกษตรกร บ้านนาบอน ต.นาบอน
 อ.คำม่วง จ.กาฬสินธุ์ (๐๘๐-๑๘๖๕๖๑๓)
 ๓. <http://www.kasetporpeangclub.com/forums>

รวบรวมและเรียบเรียงโดย: กลุ่มยุทธศาสตร์และการปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก.ขอนแก่น ๐๔๓๔๖๖๒๔๕ ๙ ต่อ ๑๔

